

**Харинович-Яворська Діана Октавіанівна,**  
*кандидат економічних наук,  
консультант Верховної Ради України*

## **ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ КОМПАНІЙ І ЇХ ВПЛИВ НА СТАЛЕ ЗРОСТАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНИ**

На сьогоднішній день найбільші і неминучі загрози людству носять скоріше глобальний і загальнолюдський характер, а не національний, політичний або військовий. До них відносяться зміни клімату, пандемії, відсутність продовольчої безпеки, безробіття та економічна нестабільність, зростаюча нерівність, поляризація суспільства, відхід від демократичних цінностей, а також неприборканий ріст і нерегульоване застосування нових технологій без урахування їх руйнівного для суспільства впливу на людей.

Акцент провідних країн світу до змін клімату виходить за рамки звичних ідеологічних установок. Тепер це важливі фактори нового розвитку, причому не тільки економічного. Адже нова зелена економіка, дружна до клімату Землі, що створює нові робочі місця на основі високих технологій і розширює фронтір людства в кіберпростір в умовах сталого розвитку є пріоритетною. Саме кліматично-нейтральні ініціативи є рушієм створення новітніх конкурентоспроможних підприємств, стійкості існуючих компаній різних галузей і забезпечення сталого зростання економіки. Така умова є можливою завдяки соціоприродній взаємодії всіх зацікавлених стейкхолдерів в процесі природокористування, які будуть генерувати інновативну основу екологічної економіки і як наслідок «вписувати» господарювання в довкілля, зі здатністю до самовідтворення останнього, до чого ще в кінці 19 століття закликав український економіст С. А. Подолинський.

Варто наголосити, що на початку 90-х років ХХ ст. у світовому інтелектуальному середовищі окреслилось становлення екологічної економіки [1]. Нова галузь стала феноменом новітньої економічної науки. І саме українець С. Подолинський визнаний її подвижником і «піонером екологічної економіки» [2]. Зарубіжні вчені, що належать до світової інтелектуальної еліти, поставили його на чолі її рушіїв. Світоглядна і наукова позиція зарубіжних дослідників свідчить про їх неупередженість та наукову етику. Важливою особливістю визнання доробку С. Подолинського є те,

що саме він очолює когорту подвижників цієї перспективної галузі економічної науки — єдиний українець серед 12 «апостолів екологічної економіки» [4, с. 52]

Визнання світових інтелектуалів переконує у конечності продовження розгляду надбань С. Подолинського з погляду життєдайного дерева вселюдського економічного пізнання, метафорично зображеного М. Руденком. Йдеться про унікальний загальнолюдський феномен, котрий доречно іменувати світовою фізико-економічною думкою. Звідси, екологічну економіку, котра утверджує природоугідні підходи до господарювання, пропонуємо розглядати як новітню життєдаїну галузку дерева, покликану утверджувати природничі, а не політичні засади суспільно-господарського буття [4, с. 53].

Фізична економія як напрям загальнолюдського економічного знання покликана досліджувати суспільно-господарське освоєння взаємодії живого, неживого, розумного, а тому закономірно охоплює й екологічну економіку. У розрізі цього напрямку український новатор С. Подолинський запропонував унікальний критерій, який нині покликаний бути застосованим як мірило екологічної сприйнятості та ефективності і економічної окупності процесів суспільно-господарського буття індивіда або соціуму, який можна визначити як економічний коефіцієнт енергії людської праці у поступі цивілізацій. Фізико-економічний критерій С. Подолинського можна відобразити у формі дробу, у чисельнику якого віддзеркалюватиметься примноження енергетичного бюджету індивіда чи соціуму (збільшуваного завдяки людському інтелекту), а у знаменнику зображено зростаючі затрати енергії і праці на задоволення інтелектуальних потреб (до прикладу, затрати на будівництво університетів, спорудження лабораторій). Саме такий критерій дозволить дотримуватись пропорцій розподілу між духовно-інтелектуальним і владно-державними потребами суспільства, про що згодом зазначав і М. Руденко [5, с. 231]. Оскільки тільки так можна сформувати інклюзивну демократичну багатосторонню систему сталого розвитку економіки країни для забезпечення інтересів стейкхолдерів. Вираженими аспектами такої економіки є справедлива вільна торгівля, справедливе оподаткування (що виключає втечу глобальних корпорацій в офшори), безпека глобальних ланцюгів поставок, відмова від примусової праці і гендерна рівність. Для вирішення таких завдань члени Європарламенту нещодавно представили Європейський «зелений» курс (European Green Deal), — ініціативу, яка має перетворити Європу на перший у світі кліматично-нейтральний конти-

нент до 2050 року. Попри те, що основний акцент ЄЗК — кліматична політика, новий європейський курс більшою мірою стосується модернізації економіки та, як наслідок, стимулювання економічного зростання у гармонії людини з природними ресурсами планети.

Серед головних пунктів зеленого курсу — позиціонування ЄС як глобального лідера з розвитку циркулярної економіки; перехід до стійкої харчової системи; створення конкурентних умов для розвитку малих та середніх підприємств; перехід до використання чистої енергії; будівництво та реновація; стійка промисловість та зменшення забруднення довкілля; біорозмаїття і стала аграрна політика. «Зелений курс» — це, по суті, спроба трансформувати європейську економіку та моделі споживання. Водночас, зважаючи на очікувані фундаментальні зміни в енергетичній системі, що обговорюються на найвищому політичному рівні, Європейський зелений курс також спричинить зміни у відносинах Європейського союзу з країнами-сусідами, зокрема із Україною.

Найскладнішим у цьому питанні є перехід від «вуглецевої» до «зеленої» промисловості, особливо для країн, що розвиваються та мають економіки, орієнтовані на експорт сировини, з чим і стикається Україна. Механізм прикордонного вуглецевого коригування (*Carbon border adjustment mechanism* — СВМ) передбачає зменшення викидів вуглецю та перешкоджання витоку вуглецевого сліду з ЄС в інші країни (перенесення «брудних» виробництв в треті країни). Впровадження цього механізму призведе до додаткового оподаткування товарів, що ввозяться в країну від іноземних виробників з менш жорсткими правилами щодо вуглецевих викидів.

Паралельно з загрозами, ЄЗК несе чимало перспектив для розвитку української економіки. Зокрема, новий європейський курс дає нашій країні можливості стати постачальником зеленої енергії (водню) для ЄС в частині задоволення потреб електрифікації. Для цього в Україні вже тестується можливість постачання водневої суміші в умовах газо-транспортної системи.

Серед інших переваг ЄЗК слід виділити можливості: 1) стати надійним транзитером газу як перехідного палива в ЄС, що буде необхідним для поступового зниження викидів від викопного палива; 2) розробки спільних проєктів із використання водню, що є важливим інструментом декарбонізації енергетики в цілому, а також сектор транспорту — авто, авіа та морського; 3) формування спільних підходів щодо енергетичної безпеки з метою зменшення експортної залежності України та країн ЄС від енергоресурсів, зокрема нафти та природного газу, спільно вибудовувати

політику енергетичної безпеки ЄС, оскільки останній погано забезпечений внутрішніми ресурсами, йому доводиться імпортувати 87 % нафти та 74 % газу; 4) постачання рідкоземельних мінералів та металів, необхідних для виробництва сонячних панелей, вітряних турбін, літій-іонних батарей, паливних елементів та електромобілів (галій, германій, гафній, графіт, фосфорити, ітрій, скандій, титан, ванадій та ін.).

Виходячи з цього, у сфері економічної політики Україні слід реформувати податкову систему згідно з принципами ресурсно-екологічного оподаткування: більше оподатковувати «погане» (споживання ресурсів і забруднення) й менше — «добре» (робочі місця і доходи), що може стати основою стратегії підвищення конкурентоздатності економіки в умовах глобалізації.

Серед інших заходів: створення та затвердження систем інститутів державного фінансування, спрямованого на виконання цілей зеленого курсу; встановлення чітких термінів фінансування заходів з декарбонізації; затвердження обсягу фінансування для реалізації заходів, визначених ЄЗК; розробка дорожньої карти для імплементації ініціатив ЄЗК.

Для залучення інвестицій та реалізації кліматично-орієнтованих проєктів в Україні має бути забезпечена регуляторна прозорість та визначеність, а також координація проєктів разом з новою ініціативою Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо впровадження стандартів зелених облігацій та «перехідного фінансування». Важливим фактором стане відновлення довіри до України з боку інвесторів у відновлювальні джерела енергетики. Для цього потрібні стабільні та прозорі рішення, що зменшить інвестиційні ризики та створять можливості для реалізації фінансування в форматі державно-приватного партнерства. Доречною для представників національного бізнесу також буде можливість залучення української сторони до публічних консультацій, які проводить Європейська Комісія в межах впровадження ініціатив ЄЗК. Всі ці заходи дозволять, як наслідок, забезпечити еколого-економічну стійкість українських компаній і провадити стратегію ефективної інтеграції економіки і екосистеми задля сталого розвитку модерної України.

### **Список використаних джерел**

1. Martinez-Alier J., Schupmann K. Ecological economics: Energy, Environment and Society. Oxford; Blackwell, 1987.
2. Екологічна економіка — від доктрини до політики. URL: [https://www.sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/vovk\\_v.pdf](https://www.sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/vovk_v.pdf).

3. Власенко В. О. Екологічна економіка як інструмент упровадження сталого розвитку: поняття та принципи правового регулювання. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 5–6. С. 22–28. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/5-6\(70-71\)/uazt\\_2013\\_5-6\\_6.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/5-6(70-71)/uazt_2013_5-6_6.pdf).

4. Подолинський С. А. Вибрані твори / упоряд. Р. Сербина. [Монреаль]: Укр. Іст. Т-во, 1990. 208 с.

5. Шевчук В. С. Фундатор національної і світової наукової школи фізичної економії (до 170-річчя українського вченого і громадського діяча Сергія Подолинського). *Вісник НТШ*. 2020. Число 64. С. 50–57.

6. Руденко М. Д. Енергія прогресу: Нариси з фізичної економії. Київ: Молодь, 1998. 528 с.

7. Шевчук В. О. До витоків кризи економічного мислення: природничі засади з'ясування сутності та виникнення. *С. Подолинський, В. Вернадський, М. Руденко — сподвижники природничих засад економічного мислення і господарювання* [Електронний ресурс] : тези Круглого столу, Київ, 18 листоп. 2020. Київ, 2020. С. 64–67.

УДК 504.12:631/635]:332.15

Цановський Володимир Іванович,

голова правління

ГО «Клуб Органічного Землеробства Закарпаття»

## **ЗАСТЕРЕЖЕННЯ СЕРГІЯ ПОДОЛИНСЬКОГО ЩОДО ПОМИЛОК У ГОСПОДАРЮВАННІ: МАМОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ПАСТКА ДЛЯ ЛЮДСТВА**

Сергій Подолинський у своїй роботі «Праця людини і її відношення до розподілу енергії» застерігає від нерозсудливого, хижацького ведення землеробства, від помилок у господарюванні, що можуть призвести до опустелення землі. Натомість вказує, що: «...правильне землеробство є найліпший представник корисної праці, тобто роботи, що збільшує збереження сонячної енергії на земній поверхні» [див.: 1, с. 236].

С. Подолинський згадує також про особливий вид розкрадання енергії, що виявляється у виробництві предметів розкоші й у непродуктивному споживанні [див.: 1, с. 280]. Саме відсутність кореляції у фінансових механізмах між нагромадженням перетворювальної енергії та її розсіюванням є пасткою, що загрожує людству омніцидом.